

אוצר זריעה ואוצר השקה

מהו אוצר זריעה?

ממלאים בחורף את האוצר זריעה בארבעים סאה מי גשמים. אח"כ פותחים לתוך האוצר זריעה ברז רגיל (ממנו יוצאים מים שאובים). בעקבות כך, המים השאובים (המים מהברז) מתערבים עם מי הגשמים שבאוצר זריעה, והריהם כאילו "נזרעו" בתוכם, ונחשבים למים כשרים כמותם. כלומר: המים השאובים (מהברז) נכשרים דרך זריעה, כאילו נזרעו בתוך מי הגשמים.

באוצר זריעה יש נקב בקיר המשותף בינו למקווה, ודרך נקב זה עוברים מים מהאוצר זריעה למקוה (הריק). כלומר, קודם מתערבבים המים באוצר זריעה ורק אח"כ מועברים למקוה.

בדרך זו אפשר להחליף את מי המקוה אלפי פעמים (מרוקנים את המקוה, ממלאים מים מהברז לאוצר זריעה, ומהאוצר זריעה המים עוברים דרך הנקב למקוה), על אף שסביר שמי הגשמים המקוריים שירדו לתוך האוצר זריעה כבר אזלו לגמרי.

מהו אוצר השקה?

ממלאים בחורף את האוצר השקה בארבעים סאה מי גשמים, ומים אלו (או רובם) נשארים באוצר השקה למשך זמן רב. ואילו את המקוה עצמו ממלאים במים מהברז (מים שאובים). לאחר מכן, יש לדאוג לכך שאוצר השקה והמקוה יבואו במגע ויתחברו יחד דרך חור כשפופרת הנוד הנקוב בקיר המשותף למקוה ולאוצר השקה. בעקבות מגע זה נעשים כל המים כגוש אחד ונכשרים כאילו היו כולם מי גשמים. לדעת הש"ך (ראה לעיל בסיכום בעמ' 42) טוב להחמיר כדעה הסוברת שיש להשאיר את החור פתוח כל הזמן, כי אם סוגרים את החור וההשקה נפסקת, אז לדעתו חוזרים המים שבמקוה להיות כדין מים שאובים, ופסולים.

המעלות שבאוצר זריעה:

1. המים תמיד נקיים (כי ניתן כל הזמן להחליף את המים שבמקוה ולמלאות מים חדשים מהאוצר).
2. לפעמים נוזל האוצר, ובמקוה המוכשר ע"י אוצר זריעה אף שהאוצר נוזל, אם המקוה אינו נוזל – המים שבמקוה כשרים לטבילה. משא"כ באוצר השקה, שנזילת האוצר פוסלת גם את המקוה.

החסרונות שבאוצר זריעה:

1. הכשר מקווה על ידי אוצר זריעה הוא רק לפי דעת רוב הפוסקים החולקים על הראב"ד¹, אבל לדעת הראב"ד (הסובר שאין מים שאובים נכשרים אלא בזמן שנשארו רוב מי הגשמים בתוכם [21 סאה]) אין להכשיר את המקווה אלא באוצר השקה בלבד. וראה לעיל בסיכום בעמ' 22. [לדעת הראב"ד אוצר זריעה מועיל להכשיר את המקוה רק בפעמים הראשונות בלבד, עד שלא ישארו באוצר זריעה 21 סאה מי גשמים]

¹ הב"י הסביר דעת הרמב"ם שהחמיר בנתן סאה ונטל סאה, שהטעם הוא משום מראית עין. ולכן י"א שבאוצר זריעה שאין אדם שואב בידים אלא המים נכנסים מאליהם לתוך המקוה – כשר גם לרמב"ם.

2. קודם שממלא את המקוה מים חדשים (מאוצר הזריעה) צריך המקוה להיות במצב יבש, כי שלושה לוגים מים שאובים פוסלים את המקוה, ואם נצרף את הרטיבות שעל הקירות ורצפת המקוה, אפשר להגיע לשיעור זה, ומים אלו הם שאובים כי בשעה שמנקים את המקוה שופכים מים בכלי על קירות ורצפת המקוה בכדי לנקותו.
3. יש להזהר, שלא למלא מים חמים מן הדוד לתוך המקוה לפני שיתמלאו בו ארבעים סאה מים כשרים (מאוצר הזריעה), כי המים החמים שאובים הם ופוסלים את המקוה.
4. לפעמים נוזלים המים מתוך האוצר, דרך סדקים, עד שלא ישארו בתוכו מ' סאה מים כשרים, והבלנים לא ירגישו בכך כלל (כי הם לא פותחים את האוצר לראות מה בתוכו), וכאשר יפתחו את הברז הרגיל ממנו יוצאים מים שאובים לתוך האוצר- הרי שלא תתקיים זריעה.

המעלות שבאוצר השקה:

1. המים שבאוצר השקה מכונסים ועומדים תמיד, מבלי שיחסר להם השיעור הדרוש של מי גשמים – וא"כ כשר המקוה גם לדעת הראב"ד. [אמנם, החזו"א פקפק בכך, מפני שלדעתו, גם אוצר השקה אינו מחזיק מימיו המקוריים זמן רב, כי בזמן שהחור פתוח, מתערבים מימיו עם המים השאובים שבמקוה, ומי הגשמים חסרים והולכים תוך זמן קצר]
2. אין צורך לייבש את המקוה בעת החלפת המים, לפי שבין כה וכה מי המקוה שאובים הם, אלא שנכשרים ע"י ההשקה.
3. אין צורך להיזהר שלא יכנסו המים החמים לתוך המקוה לפני המים הכשרים, כי בין כך ובין כך הם מים שאובים, אלא שנכשרים דרך השקה.
4. אם אוצר ההשקה נוזל, אז הדבר מורגש מיד, כי הרי מימיו מחוברים עם מי המקוה בחור כשפופרת הנוד, ואז גם גובה המקוה הולך ויורד והדבר מורגש מיד.

החסרונות שבאוצר השקה:

1. המים שבאוצר השקה אינם נקיים כל כך, כי הם מכונסים במקום אחד במשך תקופה ארוכה ללא החלפה, וכן מתערבים בהם תדיר מי מקוה משומשים.
2. אוצר השקה בשעה שהוא נוזל, פוסל עמו גם את מי המקוה לטבילה, שהרי מי המקוה מחוברים הם למי האוצר, ובזמן שמי האוצר פסולים משום "זוחלים" אז נפסלים עמהם גם מי המקוה לטבילה. [ולגבי נזילה שהיא למעלה ממ' סאה ראה לעיל בסיכום בעמ' 37]
3. קורה לפעמים שמקצת חללו של החור נסתם ע"י חול, אבנים וכדומה ומתמעט משיעורו (שפופרת הנוד) מבלי שירגישו בדבר, ואז אין השקה כנדרש.

מקוה אחד ושני אוצרות:

מכיוון, שהן באוצר זריעה והן באוצר השקה, יש יתרונות וחסרונות, לכן נוהגים המהדרים להחמיר ולעשות שני אוצרות למקוה, אוצר זריעה ואוצר השקה, בכדי לצאת ידי כל הדעות והחששות.

[נושא זה סוכם ע"פ הספר מבנה מקוואות והכשרם מאת הרב דוד מינצברג, ומומלץ לעיין שם בכל הפרק הרביעי]